

Szakolczay Lajos

KÉPSZINTÉZISEK

Dréher táblaképei festmény hatását keltik, de az egymásra hordott anyagrétegek (homok, plextol, stb.) és a szerkezeti egységeket elválasztó szegélyek, „árkok” plasztikailag olyan gazdagok, hogy eme vakolatképek (az idő domborműben összegzett rajzolatai) sokkal inkább köthetőek a szobrászat tér-élményt nyújtó műformájához, a reliefhez, mint valamely – akár a legsúlyosabb – vászon festék-rengetegéhez. A fal illetén való – érzelmi-indulati erőt a látvány szolgálatába állít – megképzése ódon katedrálisok őselményét: a századok koronájában megtestesülő, vagyis hitté váló anyag mindenhatóságát juttatja eszünkbe.

Ha egymástól jól el vannak választva a szerkezeti egységek - a mértani alakzaton itt ugyancsak túlmutat a ház mint átszellemített lélektartalom (Istenháza) szakrálissal érintkező modern jelenvalósága –, a hat részből álló (vertikálisan „megtört”) Ablakok, élek (2008) épp a foltos részek villódzása avagy éppenséggel az érzéki mezőt jelentésessé tevő színillúziók – a visszafogottságban is a monokrom árnyalatos gazdagságáról tanúskodó barnák, szürkék, homok sárgák – révén lesz kikezdetlen egész. Nagy, fészta felületén – az archaikus világkép a „rajzos” házzal, mint origóval modernizálódik – a befogadott fény minden külső tárnát (felületi plasztikája szerint stabilan álló négyszöget) szinte templomablakká változtat.

A megsejtett – vizionált – spiritualizálódás attól meg-ejtő – Dréher anyagképeinek vágyott időtlenségében a munkálódó Isten nem más, mint Napszekeret (kerék) görget –, hogy Dubuffet kietlen homoksvatagában, ha csak leheletfinom jelzésekkel is, ott van Donatello Megfeszítettjének (Feszületének) szenvedés-élménye is. Egyszer a vakolatba rajzolt-hasított ábrák jelzik eme rétegfejtő-múltidéző „kalligráfia” Pilinszkyre ugyancsak visszautaló fenségét – „csorog alá, csorog az üres árok” (Apokrif) –, másszor a szürkés-barnás színvilág (jóllehet belső fényű) monotóniájába bevilanó, egész jelentéstartományt közvetítő piros (Hagyj jelet I.-II. – 2006). Érdekes megjegyezni, hogy a pécsi tárlat képei egységes színvilágukkal (kivételet talán csak a 2005-ös Múlt nap képez) azt a gondolati mélységet szimbolizálják – ezért is maradtak ki a Mediterrán fényét-melegségét idéző, a katedrálisok falára a tenger bársony fövenyét odavonó táblák –, amely az egymásra hordott rétegek, mint emlékezetpróbák, műveltségfaktorok által emelkednek személyiségrajzzá.

Ennek a visszafogott, de mégis valahol – leginkább a megtöretést a tisztasággal asszociáló – „nyílt” rejtetésnek számtalan oka van (a képköltő szemérmessége, az irodalmias jellegtől való ódzkodása, stb.). Ugyanakkor – nem véletlenül – épp a jelképtár, vagyis a korfestésre alkalmas, de attól mindig az egyetemes irányába mozduló, a Bibliától a természeti népek hitvilágáig húzódó mitológiai-mitoszi tartalmak gazdagsága folytán a vétkezés-kitárulkozás is érzé-

kelhető lesz: a vakolatkép valójában énképként funkcionál.

Dréher János a személyiségében megjelenő artistikus feszültséget úgy tudja átvenni az anyagra, hogy reliefjei a szüntelen építkezés örömeinek és foltokban megjelenő enyészetnek hű tükröi. A Fent és lent (2003) a valamibe való behatolással drámai összeütközést szimbolizál, a Ház-fal I.-II. (2007) a védekezés és oltalom, a „várfalon belüli” otthoniasság és tárgyiasság megszólaltatója, a Múlt nap (több minden mellett) körkörös szerkezete révén a világegyetem teljességét – középpontjában Istennel a teremtés kezdetét és végét, és mégis valahol az abbagyhatatlanságát – állítja fókuszba. Ez a „rajzos” mindentudás – amikor a vakolat (a Mindenség házfala) nem csupán a rajzolt-karcolt ábráktól válik lírai és drámai közlések hordozójává, ám a festék színfoltjai által szintén – természetesen nemcsak a fent említett táblán észlelhető, de az aránylag kisebb méretű „festményeken” is (a 2005-ös Osztott terek című ciklus nem egy darabja erre kiváló példa).

Az önmegvalósítás akár bibliai sugallatú parancsra (teremtés!) jön létre, akár a személyre bontott korvalóság megjelenítéseképp, az egzisztenciális eretzetség mellett az egyéni – és szerencsés esetben a koron – messze túlmutató értékek hordozója. A Hagyj jelet (2006) két nagy méretű (150x100) tábláján szereplő egy, illetve két piros „ér” (piros, mint vérstilizáció) éppúgy származhatik a szöggel átvert

tenyérből, mint valamely eseményhez – az 1956-os forradalomhoz? – köthető mártíriumából. Avval, hogy a vakolat eme szentségét a művész az átvállalt sors révén legbensőbb lélektartományává avatja, erkölcsi alapállása és embersége mindennél jobban kitetszik.

Pécs, 2009. Pécsi Galéria

2009/7. Viglia

Múlt nap
2005. vegyestechnika 150x100

Passing day
2005. mixed technique 150x100